

США – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=34b43efc-b88e-4f72-bb3c-22998b8bb4fa&title=GeneralizovanaSistemaPreferentsiiSsha>

Володимир Мудрий

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: кан. екон. наук, ст. викладач Гуцул І. А.

ЗАСТОСУВАННЯ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕД У ТОРГОВЕЛЬНИХ ДОМОВЛЕНОСТЯХ

Важливою передумовою сталого розвитку економіки України виступає ефективна регуляторна державна політика та дієві механізми її реалізації. Сучасною тенденцією в сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) як сектору національної економіки є зменшення ролі тарифних інструментів та більша переорієнтованість на застосування нетарифних заходів, що відповідає світовій практиці, а разом з тим обумовлює доцільність їх використання для захисту внутрішнього ринку та українських товаровиробників. Отже, нині в результаті еволюції економічних вчень та обґрунтування необхідності державного регулювання виникає поняття нетарифні заходи. Для здійснення як тарифного, так і нетарифного регулювання ЗЕД держави важливі торгові угоди.

Торговельна угода юридично або офіційно декларує, фіксує нетарифне регулювання країн, у тому числі і митно-нетарифне, та не є заходом нетарифного регулювання ЗЕД, а виступає складником його проведення або одним із елементів його реалізації. Тобто, торгова угода застосовується країнами тоді, коли необхідно встановити рамки, межі вжиття заходів тарифного та нетарифного характеру та обмежує тільки можливість уряду держави приймати одноосібне рішення щодо використання зовнішньоторговельних методів регулювання понаднормово. Уряд країни лімітований, обмежений та багато в чому залежить від дій країни-партнера. На Токійському раунді переговорів ГАТТ 1979 р. прийнято низку положень, призначених для уточнення нетарифних заходів. Хоча прийняті принципи були ефективні в багатьох відношеннях, але характеризувались низьким рівнем дотримання членами ГАТТ. Це зробило їхній правовий статус сумнівним і, отже, в результаті призвело до провалу ініціативи.

Угоди СОТ об'єднали майже всі принципи Токійського раунду в «єдиний договір», за винятком Угоди про державні закупівлі та Угоди про торгівлю цивільною авіатехнікою, які залишаються додатковими багатосторонніми угодами. Нові угоди: Угода про ТБТ, Угода з антидемпінгових заходів, Угода про митну оцінку, Угода про процедури ліцензування імпорту та Угода про субсидії та компенсаційні заходи. Крім того, в рамках Уругвайського раунду 1994 р. досягнуто низку угод щодо нетарифного регулювання, в тому числі: Угода про застосування санітарних і фітосанітарних заходів, Угода про передвідвантажувальну інспекцію, Угода про правила визначення походження та Угоди про гарантії, що встановило жорсткі умови ведення торгівлі. У своїх зобов'язаннях Уругвайського раунду ЄС залишає за собою право на вжиття спеціальних сільськогосподарських заходів захисту на 539 тарифних позицій.

Уперше під час таких переговорів підписано спеціальну Угоду по сільському господарству, що передбачає заміну нетарифних заходів щодо ввезення товарів цієї галузі на митні збори і зниження останніх протягом шести років у середньому на 36 %, До того ж мита на кожен товар повинні бути знижені, як мінімум, на 15 %. Були скасовані або різко скорочені експортні субсидії і внутрішні субсидії (для розвинених країн на 20 % за той же період). Крім того, введено поняття тарифний еквівалент (tariff equivalent) – ставка мита, еквівалентна за своїм протекціоністським значенням нетарифній мірі. У рамках Уругвайського раунду досягнуто домовленість перетворити кількісні обмеження імпорту в тарифні еквіваленти (тарифікація) і поступово знизити мита.

Дохійський раунд переговорів СОТ, що розпочався ще з 2001 р., передбачає лібералізацію торгівлі сільськогосподарською продукцією та деякими категоріями промислових товарів. Труднощі укладання угоди пов'язані з сільськогосподарськими субсидіями та експортними кредитними гарантіями з боку ЄС і Сполучених Штатів Америки (США) для свого сільськогосподарського сектора та зниженням мит на імпорт промислових товарів групою 20 країн на чолі Бразилії, Індії і Китаю.

Набрання чинності Лісабонського договору призвело до великих змін у правовій та інституційній базі для ЄС у сфері торгівлі та інвестиційної політики. Серед конкретних пропозицій договору є: завершити переговори по СОТ, поглибити торговельні відносини з іншими стратегічними партнерами, в тому числі з Китаєм, Японією, Росією і США, зокрема, шляхом вилучення нетарифних бар'єрів, допомогти бізнесу ЄС на світових ринках шляхом створення механізму для відновлення балансу між відкритими ринками в ЄС, наприклад, у сфері державних закупівель, а також створити нову систему правил для торгових преференцій для країн, що розвиваються.

Отже, більшість країн світу під егідою ГАТТ/СОТ значно знизили свої тарифи та створили нові бар'єри для захисту своєї внутрішньої неефективності. Аналіз деяких торговельних угод свідчить, що ліквідація методів нетарифного регулювання є головним пріоритетом у напрямку лібералізації світової торгівлі, і водночас це дуже складне завдання через їх нескінченні форми та небажання більшості країн від них відмовлятися. Підписуючи будь-які багатосторонні угоди з торгівлі товарами, країна бере на себе зобов'язання, що зазвичай обмежують її зовнішньоторговельну політику (табл. 1).

Таблиця 1

Багатосторонні угоди з торгівлі товарами

Назва угоди	Основний зміст
ГАТТ (1994 р.)	Визначає основи режиму торгівлі товарами, права та обов'язки членів СОТ у цій сфері
Угода про сільське господарство	Визначає особливості регулювання торгівлі сільськогосподарськими товарами і механізми застосування заходів державної підтримки сільськогосподарського виробництва і субсидування експорту
Угода про заснування санітарних та фітосанітарних заходів	Визначає умови проведення заходів санітарного та фітосанітарного контролю
Угода про текстиль та одяг	Визначає особливості регулювання торгівлі текстилем та одягом
Угода про технічні бар'єри у торгівлі	Визначає умови застосування стандартів, технічних регламентів, процедур сертифікації
Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи	Містить положення, спрямовані на ліквідацію і недопущення наслідків інвестиційних заходів, що можуть спричинити обмеження або порушення торгівлі
Угода про застосування ст. VI ГАТТ (1994 р.)	Визначає правила порушення і проведення антидемпінгових процедур
Угода про застосування ст. VII ГАТТ (1994 р.)	Визначає правила оцінювання митної вартості товарів
Угода про перевідвантажувальну інспекцію	Визначає умови проведення перевідвантажувальних інспекцій
Угода про правила визначення походження	Визначає принципи і порядок визначення походження товарів
Угода про процедури ліцензування імпорту	Встановлює процедури і форми ліцензування імпорту
Угода про субсидії і компенсаційні заходи	Визначає умови і процедури застосування субсидій і заходів, спрямованих на боротьбу із субсидіюванням
Угода про захисні заходи	Визначає умови і процедури застосування заходів щодо протидії зростаючому імпорту (у разі загрози шкоди вітчизняному виробникові)

Джерело: [1]

Але низка винятків, що існують у межах таких угод, призводить до дискримінації щодо певних країн. Так, наприклад, в Угоді про сільське господарство йдеться, що члени угоди не повинні зберігати, застосовувати або знов уводити будь-які такі заходи, які необхідно було б перетворити на звичайні мита (кількісні обмеження імпорту, змінювані імпорتنі збори, мінімальні імпорتنі ціни, вибіркове ліцензування імпорту, нетарифні заходи, що підтримуються через підприємства державної торгівлі, добровільні обмеження експорту, а також подібні прикордонні заходи, за винятком звичайних мит, незалежно від того, чи підтримуються ці заходи відповідно до спеціальних винятків з положень ГАТТ 1947 р. для певних країн) [2].

Крім того, державі або її органам забороняється надання субсидій на зменшення витрат, пов'язаних зі збутом під час експорту сільськогосподарської продукції (за винятком широко доступних послуг зі сприяння експорту й консультаційних послуг), у тому числі витрати на завантаження та розвантаження товару, покращання якості й інші витрати на переробку, а також витрати на міжнародні перевезення та фрахт тощо.

З метою уникнення спірних питань щодо фітосанітарних заходів Угодою про застосування санітарних та фітосанітарних заходів передбачено, що експортуючі члени СОТ, які стверджують, що зони, розташовані на їхній території, є зонами, вільними від шкідників чи хвороб, або зонами з незначною присутністю шкідників чи хвороб, повинні надати необхідні докази цього, щоб об'єктивно продемонструвати імпортуючим членам СОТ, що такі зони є і, мабуть, залишатимуться зонами, вільними від шкідників чи хвороб, або зонами з незначною присутністю шкідників чи хвороб відповідно [3]. Для цього за вимоги імпортуючого члена СОТ йому в розумних межах надається доступ для інспектування, тестування та інших відповідних процедур.

Таким чином, оцінивши застосування нетарифного регулювання ЗЕД у торговельних домовленостях, стало очевидним, що однією з тенденцій розвитку нетарифного протекціонізму є перенесення його на рівень торгово-економічних угруповань. У рамках численних регіональних інтеграцій, а також двосторонніх торгових договорів нетарифні бар'єри ефективно проводяться і щодо третіх країн, взаємної торгівлі країн-членів в умовах значної лібералізації мит. Не завжди звертається увага країн на приховані, заздалегідь закладені в них положення, коли, наприклад, декларується відмова або зменшення тарифів, але є можливість установлювати тарифні квоти чи інші заходи за певних, зазвичай чітко не встановлених умов. Тобто, торгова угода використовується країнами тоді, коли необхідно встановити рамки, межі застосування заходів тарифного та нетарифного характеру та обмежує тільки можливість уряду держави приймати одноосібне рішення щодо їх використання.

Література:

1. Антошкіна Л. І. Проблеми вдосконалення договірних відносин у зовнішньоекономічній діяльності [Електронний ресурс] / Л. І. Антошкіна, Т. І. Беседіна // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2013. – № 4. – С. 10–16. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/j-pdf/vbumb_2013_4_3.pdf
2. Угода про сільське господарство : Міжнародний документ від 15.04.1994 р. [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 375. – Режим доступу : http://www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU94479.html
3. Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів : Міжнародний документ від 15.04.1994 р. [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2989. – Режим доступу : http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/981_006